

EL RADICAL

SEMANARIO POPULAR

PRECIOS DE SUSCRIPCION

Trimestre.

0,75 pesetas

Pago anticipado

TORTOSA

Sábado 27 de Enero de 1912

REDACCION Y ADMINISTRACION

Plaza O'Callaghan, núm. 5

ALS OBRÉS DEL CAMP Y DE LA CIUTAT

Dos caciquismes

En tots los números del "El Pueblo," vos parla l'Emperador de les Roquetes del odiado caciquismo, com si ell no hagués trencat mai cap plat ni cap escudella; com si fos l'home més pur de la creació, lo més sant, lo més sabi. Pero natros vos hem de posar en antecedents; natros vos hem de dir que hi han dues classes de caciquisme: un, lo que exerciten els homens de influència, al amparo del apoyo oficial dels Goberns, y l'atre, lo representat pel prestigi que donen a alguns les masses per ells capitanejades. Po alivio Lo caciquisme dels primers, si bé es la causa de no pochs més que afigixin a les nacions, no porta en sí les gravíssimes consecuències que del segon se deriven.

Lo caciquisme exercitat al amparo de la influència oficial pot donar lloch a robos, *chanchullos*, atropellos; però mai a l'alteració de la pau de les ciutats. Pot ser la causa de la ruïna material dels pobles que's sufrisen; pero no es l'origen de la seu ruïna moral, cent vegades més do lenta que l'altra. Una classe del caciquisme pot exercitarlo qui vulga, més l'atre, debeu sabé que'l representa y l'encaixa en el ex escola de Tarragona, en el ex-còmic del Gimnasio de Sant Lluís, en el ex-comediant del Teatro del Balneari y que ara, en lo *drama* polítich actual, representa'l papé de republicà *demagogo*, en ribets de anarquiste! Ell, més que ningú, engatusa a les multituds; ell, més que ningú, abusa de la seu ignorància; ell, més que ningú, se val de la fosa que li donen los desgraciats que'l seguixen; pera fe carrera; ell es lo que més s'aprofita de la vostra desesperació, qui cultiva en tot empenyo, ell es lo que vos fa seguir detrás d'ell, ensenyant vos la fruita de la "felicitat," que may vos dica mossegá, pérque, si la mossegau, la llansariu de la boca per amarga y pérque ti tots los gustos dolents y cap de bô; ell vos enganya com a xinos sentvós creure que treballa per la vostra prosperitat, quan lo més calent es l'aiguera.

Vos conta coses tretes de les

no'n pot ferne res que siga de profit pera n'ell.

Y después d'això, diguem si no es cent millions de vegades més dolent lo caciquisme brutal, tiránich, avassalladó y despótich del "Emperador de les Roquetes," que pretén arrancarvos del vostre cor lo que vos van ensenyá los vostres pares, convertintvos de pas en carn de canyó y en candidats pera anà a presili ó bé al pal, dixant desamparats als vostres fills, á les vostres dones ó als vostres pares y germans, y deshonrantvos pera tota la vida; ó aquell atre caciquisme, al amparo del qual se pot robá y come'tre tota classe de *chanchullos*; pero que no arriba a alterá la pau de les nacions, ni arranca a Deu dels cors dels habitants, ni pretén sé amo de les seus conciencies.

pués de limpia. Deja la escuela y los libros, que lo que tenías que aprender ya lo tienes sabido.

Y yendo con el cuento al maestro, éste se dió por enterado y Pepito se buscó un oficio.

En una endiablada accesoria está el remendón Miguel, cuya catadura no puede ser mejor: melena alborotada, ceijunto, ojos vidriosos, porruda nariz, ancho bigote caido, dentadura deportillada y barba de mes y medio; viste camisilla y pantalón de color indefinible. Y dice «endiablada», porque sin contar con los mil estampuchos obscenos y motinescos que penden de las paredes entre arreos zapateriles, en la dicha estancia sólo se oyen frases del vocabulario más grueso y tâcos largados por el zapatero, de los cuales helarle la sangre en sus venas al más pintado.

Este es el taller en donde ha venido con sus huesos el infeliz Pepito.

Miguel lo ha recibido y hecho sentar en una silla, y escupe que te escupe sobre unas medias sueltas a las que levanta el pellejo con un vidrio, entona un couplet indecentísimo:

Despachado a su gusto, volvió los ojos hacia el aprendiz y le dijo:

—¿Tú no sabes cantar?

—Psh! un poquillo—respondió Pepito.

—Pues venga de ahí.

—Va usted a reirse.

—¡Je, je! qué chiquillo éste. Verás, a mí me gustan mucho los canarios, y cuando oigo cantar a alguno, con figurarme que es un canario, sigo la cosa más seria del mundo. Conque escupe y empieza.

—Es que...

—Es que te lo digo yo que soy tu maestro.

Y Pepito, con voz turbia, entonó y siguió:

Santo Dios,
Santo Fuerte,
Santo inmor...

—¡Casajo! —gritó Miguel— y eso es lo que tú sabes?

—Pero usted no me dijo...

—Yo te dije que a mí me gustan los canarios, pero no los cuervos.

—Y qué son cuervos?

—Unos animalitos con un pelaje así... así... y el muy desvergonzado del maestro, buscando con la pata de cabra, señaló un roido cromo

El ejemplo, de abajo

Sus catorce contaba Pepito cuand do su madre tuvo á bien decirle un dia:

—Mira, niño, en tu casa non se come más pan que el que saco con el que gano estrujando ropa sucia que nunca me he de poner des-

que representaba á un sacerdote pero ésta no ha callat, y, vulgues ó desgarrando los vestidos á la Libertad (!).

—Pero si eso es un cura! —objeto asombrado el muchacho.

—Llámale *hache*; los curas y los cuervos allá se andan, graznan igual y se lo tragan todo; mira, hasta la libertad, que es lo más santo del mundo. Figúrate tú que ésta es la hora en que no me han dado trabajo ni para medias suelas. ¡Oh! los curas, los curas... y frailes.

—Pero, maestro, yo sé otras cosas de ellos—objetó Pepito con más valentía de la que le daban sus años.

—Venga de ahí.

—Que cuando mi padre vivía y se puso malo, como ya no podía trabajar, el cura de la parroquia nos daba bonos para la tienda-asilo.

—Bueno, ¿y qué?

—Y que cuando estaba de muerte venía á verlo todas las tardes.

—Bueno, ¿y qué?

—Que cuando murió, le hizo el entierro de balde.

—Si, ¿y qué?

—Pues que nos hizo mudar de casa y nos llevó á una que era suya, y no nos cobró nada en dos meses.

—¿Y qué más? —volvió á replicar Miguel bastante amontazado.

—Y muchas cosas que ha hecho con nosotros y con algunos tan pobres como nosotros.

—Sigue hablando.

—No; nada más le digo que nunca le oí hablar mal del zapatero por

—Eso quiere decir que yo no sé

lo que hablo al tratar de curas, casajo? —gritó el remendón lleno de coraje.

Pepito plegó entonces sus labios; y aprovechando el maestro el efecto que había producido su interjección y enfado, buscando lo más selecto de su burdo repertorio, enjaretó en pocos minutos una porción de anécdotas contra los cuervos, buitres, vampiros, etc.

Pepito le cortó los pasos.

—Por lo que veo,—dijo, y son palabras textuales—usted habla lo mismo que un bestia, que ni sabe lo que dice, ni merece que yo esté aquí ni un instante.

Y se largó á la calle, á tiempo que Miguel, alzándose de su asiento, enriñó el tirapié con el que, por fortuna del muchacho, midió el dintel de la puerta.

Y bufando de rabia, en la imposibilidad de dar alcance al aprendiz, llegó al medio de la calle, recogido el mandil con la mano izquierda, y con la derecha extendida y cortando el aire en sección vertical, bramaba á la pieza que huía:

—Ah, bribón y más que bribón, ya se lo diré á tu madre!

CONVERSES

Lo ball de Sant Antoni

—Pos, xiiqueta, t'asseguro que no tenia ganes de surti de casa;

no vulgues, m'ha fet vindre.

—Pos qué farás, Cinta; distraure un poch la vista.

—No'm pena gens, antes al contrari.

—Està animat, èveritat?

—Xica, aixó es un arna d'abellles; tota estich prensada.

—Yo era de les primeretes y, ya hu veus, á poch á poch m'han portat á n'este carreró.

—Anémon á les ascaletes del Señenari y hu vorém milló.

—Xica, tins rahó; d'allí faré més lo batxillé.

—Mana, iquina gentada de gent!

—No'n hi havia tanta este matí á la funció.

—Pobra funció!

—Pobres de natros. ¿Tú hi has estat?

—A Missa de matí, sí; pero á la funció... ibon trängul tinch á casa!

—Mira, no coneix aquell roglet.

—¿No veus que son de Roquetes?

—També'n volen del nostre?

—Pos, mira, aquelles d'allá son de Jesús.

—Poca peresa; tanta que'n tenia yo.

—¿No veus qu'hán de lluhi la roba?

—Tins rahó. Mira les que reasseades.

—Lo qu'es aquella més bona mosassa, t'asseguro que 'n porta de valor.

—Arrepara aquella hortolana... no hi ha qui l'ampate.

—A n'este pas, no sé ahón anirérem á para.

—A fermos torná boiges.

—Xica, jaquella parella no es la filla de la Garróns?

—Sí, en Peret de la Maula.

—Ell si que es bon maulo: cada dia ne porta una.

—Tins rahó; també voltava á ta filla.

—No crides, dona, que't sentirá.

Ell es capás de voltá més qu'un matxo al rodet. Que se'l carregue al coll; may va sé del meu gust.

—Un farolero.

—Un pintamones, y casi tot hu porta damunt.

—Qui es aquella que va en Juanet del Cego?

—Qui ha de sé: la filla de la Florida. Mirala, pareix que no porta novio dingú més qu'ella.

—Va molt tivada.

—Dirás que li deguen y no li paguen.

—Lo macadó del cap pareix que siga antiguet.

—Lo menos es de l'atra oliada.

—Sí qu'es estrany pera n'ella.

—Y pera sa mare, que si la sentes, no bufa tan lo vent de dalt.

—Van molt determinats; segurament volen ballá.

—Ves, mana, feslos lloch y farás una obra de caritat.

—Sí, que ya's fa denitet, y si no ballen reventen.

—Am bona fé hu sentiria; deu seguir al peu de la lletra les enseñances del mestre Aranya, va axecar lo piulet més de lo que convenia a la sessió que va celebrar lo nostre Ajuntament lo dia primer de Juliol de l'any passat.

D'aquella sessió, d'aquella escandalera promoguda pel sectarisme marcelinesch, n'ha resultat un home condenat per la Audiencia de l'arragona a un any, y vuit mesos de presó y 500 pessetes de multa; y saben los republicans, saben los enganyats de sempre què ha fe lo senyor Domingo al saber axó? Un cor gran, un cor generós, potser s'hauria presentat als jutges pera ferlos saber que aquell home era inocent, que aquell home, fanatisat per una idea, era inconscient al obrar, que no havia fet més que repetir lo que se li havia infiltrat en mitins y articles de periódich, que si hi havia algú digne dels vint mesos de presó y de pagar les 500 pessetes era ell, D. Marcelí, que assumia tota la responsabilitat per ser l'impulsor y l'promotor y l'apuntador de tot... Y si, a pesar de la seu eloqüencia, no hagués conseguit convencer als jutges y no se li hagués consentit pagar la pena de la culpa que es realment seu, no hauria deixat passar vintiquatre hores sense posarli a les mans del condenat les 500 pessetes de la multa, encara que peral arroplegarles hagués de passar vuit dies a pa y aigua, encara que hagués de vendre'l tarot d'anar als enterros civils o'l matalap aont s'hi gitara tan tovet mentres "l'amich de l'ànima", "l'amich estimadissim" se florirà y amolará 'ls ossos demunt de les lloses humides de la presó durant vint mesos que li pareixerán vint sigles al desgraciat.

A D. Marcelí, al filantròpich mestre láich, no se li ha ocurrit res de tot axó; lo que ha fet es buscar quatre paraules boniques, embolicarles en un tros de drapt tricolor y ferne de tot un empastre pera'l clatell del pobre amich. Li ha donat a entendre que al Suprem parlarán d'ell, que s'en ocuparán los periódichs esvalotadors, que no faltarà un Nougués que a la cambra popular fasse surtir lo nom de la víctima de l'absolutisme tortosí, que'l mateix nom se llegirà al diari de sessions, que ni vint mesos de presó, ni vint anys de presili son prou pera compensar una gloria tan gran com esta... Pero soltarli un céntim pera ferli menos pesada la costa del Calvari, ja que ara se poden llogar automóvils pera anar al patibul y tot, axó no hu ha fet D. Marcelí, y estich segur que si se li fés una indicació en tal sentit sabria demostrar que la caritat rebaxa, que'l que reb limosna, encara que sigue pera pagar los vidres trencats pelo mateix donant, s'envilix.

De lo que no s'ha descuidat lo senyor mestre, que no merexeria'l nom de viu si dexés passar una ocasió tan bona d'acreditarse devant dels forasters que l'han de colocar lo dia de demà, ha sigut d'escriure un article en que 's veigue ben clar

Empastres

Es la historia de sempre, tractantse de republicans: los mes vius o més barruts creantse un "modus vivendi" a costelles dels tontos de la massa comú; los uns procurant tirar la pedra y amagar la mà, salvar la pell y la butxaca sempre que hi ha rebombóri, y 'ls autres cremantse les mans pera traure del foch les castanyes que no s'han de menjar ells y pagant ben sovint los entussiasmes ecstemporanis com li está passant ara á l'imprudent que,

...S'ha de fer en la ciutat de Barcelona, que no s'ha de fer en la ciutat de Madrid, que no s'ha de fer en la ciutat de Valencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Bilbao, que no s'ha de fer en la ciutat de Zaragoza, que no s'ha de fer en la ciutat de Girona, que no s'ha de fer en la ciutat de Lleida, que no s'ha de fer en la ciutat de Tarragona, que no s'ha de fer en la ciutat de Palma, que no s'ha de fer en la ciutat de Mallorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Ibiza, que no s'ha de fer en la ciutat de Menorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Alacant, que no s'ha de fer en la ciutat de Valencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Murcia, que no s'ha de fer en la ciutat de Cadiz, que no s'ha de fer en la ciutat de Malaga, que no s'ha de fer en la ciutat de Jaén, que no s'ha de fer en la ciutat de Cordoba, que no s'ha de fer en la ciutat de Sevilla, que no s'ha de fer en la ciutat de Granada, que no s'ha de fer en la ciutat de Huelva, que no s'ha de fer en la ciutat de Badajoz, que no s'ha de fer en la ciutat de Plasencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Salamanca, que no s'ha de fer en la ciutat de Zamora, que no s'ha de fer en la ciutat de Leon, que no s'ha de fer en la ciutat de Avila, que no s'ha de fer en la ciutat de Segovia, que no s'ha de fer en la ciutat de Burgos, que no s'ha de fer en la ciutat de Valladolid, que no s'ha de fer en la ciutat de Madrid, que no s'ha de fer en la ciutat de Toledo, que no s'ha de fer en la ciutat de Guadalajara, que no s'ha de fer en la ciutat de Cuenca, que no s'ha de fer en la ciutat de Zaragoza, que no s'ha de fer en la ciutat de Teruel, que no s'ha de fer en la ciutat de Lleida, que no s'ha de fer en la ciutat de Girona, que no s'ha de fer en la ciutat de Tarragona, que no s'ha de fer en la ciutat de Palma, que no s'ha de fer en la ciutat de Mallorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Menorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Ibiza, que no s'ha de fer en la ciutat de Alacant, que no s'ha de fer en la ciutat de Valencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Murcia, que no s'ha de fer en la ciutat de Cadiz, que no s'ha de fer en la ciutat de Malaga, que no s'ha de fer en la ciutat de Jaén, que no s'ha de fer en la ciutat de Cordoba, que no s'ha de fer en la ciutat de Sevilla, que no s'ha de fer en la ciutat de Granada, que no s'ha de fer en la ciutat de Huelva, que no s'ha de fer en la ciutat de Badajoz, que no s'ha de fer en la ciutat de Plasencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Salamanca, que no s'ha de fer en la ciutat de Leon, que no s'ha de fer en la ciutat de Avila, que no s'ha de fer en la ciutat de Segovia, que no s'ha de fer en la ciutat de Burgos, que no s'ha de fer en la ciutat de Valladolid, que no s'ha de fer en la ciutat de Madrid, que no s'ha de fer en la ciutat de Toledo, que no s'ha de fer en la ciutat de Guadalajara, que no s'ha de fer en la ciutat de Cuenca, que no s'ha de fer en la ciutat de Zaragoza, que no s'ha de fer en la ciutat de Teruel, que no s'ha de fer en la ciutat de Lleida, que no s'ha de fer en la ciutat de Girona, que no s'ha de fer en la ciutat de Tarragona, que no s'ha de fer en la ciutat de Palma, que no s'ha de fer en la ciutat de Mallorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Menorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Ibiza, que no s'ha de fer en la ciutat de Alacant, que no s'ha de fer en la ciutat de Valencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Murcia, que no s'ha de fer en la ciutat de Cadiz, que no s'ha de fer en la ciutat de Malaga, que no s'ha de fer en la ciutat de Jaén, que no s'ha de fer en la ciutat de Cordoba, que no s'ha de fer en la ciutat de Sevilla, que no s'ha de fer en la ciutat de Granada, que no s'ha de fer en la ciutat de Huelva, que no s'ha de fer en la ciutat de Badajoz, que no s'ha de fer en la ciutat de Plasencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Salamanca, que no s'ha de fer en la ciutat de Leon, que no s'ha de fer en la ciutat de Avila, que no s'ha de fer en la ciutat de Segovia, que no s'ha de fer en la ciutat de Burgos, que no s'ha de fer en la ciutat de Valladolid, que no s'ha de fer en la ciutat de Madrid, que no s'ha de fer en la ciutat de Toledo, que no s'ha de fer en la ciutat de Guadalajara, que no s'ha de fer en la ciutat de Cuenca, que no s'ha de fer en la ciutat de Zaragoza, que no s'ha de fer en la ciutat de Teruel, que no s'ha de fer en la ciutat de Lleida, que no s'ha de fer en la ciutat de Girona, que no s'ha de fer en la ciutat de Tarragona, que no s'ha de fer en la ciutat de Palma, que no s'ha de fer en la ciutat de Mallorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Menorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Ibiza, que no s'ha de fer en la ciutat de Alacant, que no s'ha de fer en la ciutat de Valencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Murcia, que no s'ha de fer en la ciutat de Cadiz, que no s'ha de fer en la ciutat de Malaga, que no s'ha de fer en la ciutat de Jaén, que no s'ha de fer en la ciutat de Cordoba, que no s'ha de fer en la ciutat de Sevilla, que no s'ha de fer en la ciutat de Granada, que no s'ha de fer en la ciutat de Huelva, que no s'ha de fer en la ciutat de Badajoz, que no s'ha de fer en la ciutat de Plasencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Salamanca, que no s'ha de fer en la ciutat de Leon, que no s'ha de fer en la ciutat de Avila, que no s'ha de fer en la ciutat de Segovia, que no s'ha de fer en la ciutat de Burgos, que no s'ha de fer en la ciutat de Valladolid, que no s'ha de fer en la ciutat de Madrid, que no s'ha de fer en la ciutat de Toledo, que no s'ha de fer en la ciutat de Guadalajara, que no s'ha de fer en la ciutat de Cuenca, que no s'ha de fer en la ciutat de Zaragoza, que no s'ha de fer en la ciutat de Teruel, que no s'ha de fer en la ciutat de Lleida, que no s'ha de fer en la ciutat de Girona, que no s'ha de fer en la ciutat de Tarragona, que no s'ha de fer en la ciutat de Palma, que no s'ha de fer en la ciutat de Mallorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Menorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Ibiza, que no s'ha de fer en la ciutat de Alacant, que no s'ha de fer en la ciutat de Valencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Murcia, que no s'ha de fer en la ciutat de Cadiz, que no s'ha de fer en la ciutat de Malaga, que no s'ha de fer en la ciutat de Jaén, que no s'ha de fer en la ciutat de Cordoba, que no s'ha de fer en la ciutat de Sevilla, que no s'ha de fer en la ciutat de Granada, que no s'ha de fer en la ciutat de Huelva, que no s'ha de fer en la ciutat de Badajoz, que no s'ha de fer en la ciutat de Plasencia, que no s'ha de fer en la ciutat de Salamanca, que no s'ha de fer en la ciutat de Leon, que no s'ha de fer en la ciutat de Avila, que no s'ha de fer en la ciutat de Segovia, que no s'ha de fer en la ciutat de Burgos, que no s'ha de fer en la ciutat de Valladolid, que no s'ha de fer en la ciutat de Madrid, que no s'ha de fer en la ciutat de Toledo, que no s'ha de fer en la ciutat de Guadalajara, que no s'ha de fer en la ciutat de Cuenca, que no s'ha de fer en la ciutat de Zaragoza, que no s'ha de fer en la ciutat de Teruel, que no s'ha de fer en la ciutat de Lleida, que no s'ha de fer en la ciutat de Girona, que no s'ha de fer en la ciutat de Tarragona, que no s'ha de fer en la ciutat de Palma, que no s'ha de fer en la ciutat de Mallorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Menorca, que no s'ha de fer en la ciutat de Ibiza, que no s'ha de fer en la ciutat de Alacant, que no s'ha

que ja casi está a l' altura del amo, y éste le recibe también cariñosamente, con un puntapié.) Azzatis, Soriano y Lerroux, pos sab promoure conflictes que donen per resultat lo processament y l'en-garxolament dels "amichs estimats", dels "amichs de l'anima", mentres ell sab surtis en tranquilament en la pell sancera, les mans a la espalda apretant nerviosament un fex de periódichs anticlericals, porque axó fa sabi, y l sombrero gomosament tirat a un cantó, que fa llus de seca.

El loco por la pena es cuerdo, diuen los castelláns. Les garrotades rebudes per massa entussiasmes y la prudencia grandíssima del mestre que l'iliura de perills y maldecaps, farán entrar segurament al bon camí als republicans que hasta avuy no s' havien dexat convencer per raons.

Los borregos de Lerroux

(Farsa casi dramática, en un acto y varias bofetadas)

Personajes

JUAN EL PELAO, lerrouxista empedernido y gandul más empedernido todavía. PEPA, su mujer, envejecida y con cara de víctima. Un perro llamado «Maura».

En las paredes de la habitación varios cromos de *El Motín* y un retrato de la República, roja, gordiflona y bizca. (Fué pintado en tiempos conservadores y mira contra l'Gobern.)

JUAN.—¡Anda, Pepa, prepárame la ropa de trabajo!

PEPA.—¿Qué ropa de trabajo tienes tú, si hace una infinitud de tiempo que ganduleas por ahí?

—Trabajo más que muchos, porque trabajo por la libertad y para reventar á la reacción. Yo peroro en las reuniones de la taberna y hago más porcelitos que el mismo Lerroux.

—Y á esto llamas trabajar, a estarte todo el día en la taberna jugando al burro y poniéndote como una cuba?

—Válgame Dios, y cómo te has vuelto, Juan! Antes no eras así.

Desde que empezaste á leer esos papeles y á echar parrafadas contra el escurantismo, parece que haya entrado en casa una maldición.

—Bueno, mujer, déjate de sermones y sácame eso.

—¿Qué es eso?

—La blusa de la semana gloriosa.

—Ah! ésta es tu ropa de trabajo?

—Claro!

—Acaso habéis de andar á tiros otra vez, vosotros los infelices, mientras los amos se están en lugar seguro?

—Sí, puede que haya jarana.

—Y se puede saber por qué os levantáis?

—Porque dicen que viene Maura.

—Lo oyes bien, MAAURA?

(El perro, creyendo que le llaman, se acerca cariñosamente á su

Bueno, y qué te importa á tí que Maura venga ó deje de venir? —¿Cómo que me importa? Nos importa á todos los amantes de la libertad. Maura es el representante del vaticanicismo y de la reacción.

—Pues no decís que Canalejas es peor que Maura?

Sí que lo decíamos, pero Lerroux ha cambiado de parecer... y nosotros no tenemos más remedio que cambiar también.

—Y vosotros sois los ilustrados y los libres? Vosotros sois unos borgos, á quienes una colección de vivos os estafan y os engañan miserablemente. Eso del vaticanicismo y de la reacción son tonterías con que se os llena la cabeza y se os vacía el estómago. Tú lo que debes buscar es tranquilidad y trabajo; todo lo demás son cuentos.

—Mujer, me has llamado borgo, y eso no te lo consentiré. Tú no eres una dama roja, como conviene á un lerrouxista como yo.

—No lo soy, ni lo seré nunca, porque no soy tan tonta como tú.

(Plif, plaf; se oye el retumbar de dos bofetadas de cuello vuelto. Maura ladra, la mujer llora, y el marido se marcha muy satisfecho porque ha vencido á la reacción.)

VERO.

La vivó dels avansats

Copiénd de *El Pla de Baiges*, de Manresa:

«UN ALTRE QUE FUITJ Y NO PAGA.— L'altre dia donavem compte de que un viu radical de Cardona havia despatxat mes talons de lo que corresponia en els décims del número 2.455 que fou premiat ab la segona de Nadal últim.

Aquell individuu, com a bon radical, volia guanyarse 50 pessetes sense ferne mes ni menos, prò el número sortí premiat y segons sembla pagará un xic cara la vivó.

Recordavem aleshores que fa un quant temps un barber de Manresa, també dels avansats, va vendre talons falsos y al sortir premiat el número que despatxava, va fugir y no se l'ha vist mes.

Lo metex, exactament igual, acaba de succeir a Barcelona ab motiu del sortej del dia 10 del corrent.

Un individuu que tenia kiosco de postals a la Rambla de les Flors, de Barcelona, venia talons del número 2.399 que ni havia comprat, ni havia vist.

Per sort del venedor de postals, el número 2.399 va sortir premiat ab 10.000 pessetes, prò com el viu s'havia inventat el número y no podia anar en lloc a cobrarlo, el primer pensament que tingué fou fugir ab el kiosco y les postals, queian els, posseidors de participacions ab un pam de nas.

Aquesta no era la primera vegada

que despatxava talons falsos, prò com no sortia premiat el número que donava en els talons, tot era ganga.

Al individuu que usava aquell procediment se li conexia també per radical, avensat y juliolista.

BOCADILLOS

Ya tenemos á Periquito hecho fraile. Es decir, ya tenemos á Marcelino hecho un propagandista de obras sociales.

Pero propagandista de boquilla, y sólo para engatusar á los sibochs que no le conocen como nosotros le conocemos.

eee

Oiganle ustedes:

«Hemos de levantar instituciones republicanas dentro del régimen monárquico.»

—Y cuáles son esas instituciones?, preguntarán ustedes. ¿Cuáles son esas instituciones que Marcelino trata de levantar?

Pues ya nos lo dice bien claro el jilguero *femella* del republicanismo analfabeto:

«Hay que ponerse á su lado (al lado de los obreros) y trabajar con ellos.»

—Y eso va de veras? ¿Va de veras que Marcelino Domingo va á trabajar con los obreros?

¡Xufa! ¡No li suarà molt la rabadá!

Pero si alguna vez trabaja con los obreros no será en beneficio de éstos, sino para atender á su negocio.

Hace ya cuatro ó cinco años que Marcelino va predicando por esos trinquetes y parideras. ¿Querrán decirme los obreros qué ventajas les han reportado sus predicaciones?

En cambio Marcelino Domingo ha conseguido llegar á concejal, y ese cargo le ha dado ocasión para hacer sus viajecitos á Tarragona, sin costarle una xapa, y se ha dado pisto en Madrid, viajando en coche de primera clase y comiendo en buenas fondas; pero pagando Tortosa, es decir, pagando los obreros y los que no son obreros.

eee

Y no sólo no han obtenido ventaja alguna de los discursos de Marcelino, sino que no han faltado obreros que han sufrido y están sufriendo las consecuencias de esas predicaciones.

Pregúntenlo ustedes al obrero Ramón Franquet, condenado á veinte meses de cárcel, y al otro obrero Pino, que lo ha sido á cuatro meses.

Y á los de Cenia, que fueron condenados también por el Juzgado.

Y á los de Bitem, que lo fueron también hace tres ó cuatro años.

De donde resulta que él, predicando, va subiendo; y los obreros, siguiendo sus consejos y sus doctrinas, van cayendo entre las mallas del Código penal.

Y adelante con los faroles.

eee

Marcelino, posat de punetes, para que le vea todo el mundo... republicano, dice más hinchado que un sapo:

«Vamos á hacer por los hombres dentro de nuestra fe republicana, lo que no han querido hacer los católicos.»

Y nos hemos preguntado: ¿Qué se le habrá ocurrido á ese fesolet de caretas?

Pero ya ha cuidado él de hacernos saber para que admiraremos sus iniciativas y su talento descomunal:

«Vamos á trabajar para fundar cooperativas.»

¡Hombr, mos has fet malbien!

eee

¿Los católicos no han querido fundar cooperativas?

¿No sabe usted que en Remolinos hay una Cooperativa, fundada por un sacerdote?

¿No sabe usted que en Bitem hay otra Cooperativa también fundada por el mismo sacerdote?

¿No sabe usted que en Jesús hay otra cooperativa fundada por católicos?

¿No sabe usted que en la Cava hay otra Cooperativa fundada por el mismo sacerdote?

—¿No sabe usted que ese mismo sacerdote fundó otra cooperativa en Perelló, y otra en Batea, y otra en Tivisa?

eee

Y para vergüenza de usted, señor Marcelino, y para ponerle en evidencia ante los obreros, le diremos á usted que ese sacerdote es muy amigo nuestro, muy amigo de *EL RADICAL*; tan amigo, que á él tal vez se debe la fundación y sostenimiento de este semanario.

Conque... cuando usted dice que va, nosotros los católicos ya estamos de vuelta, dejando fundadas una porción de obras en beneficio exclusivo de los obreros del campo y de los obreros de la ciudad.

Usted por los obreros no hará nada, absolutamente nada.

eee

Nos olvidábamos consignar que en Roquetas hay también otra Cooperativa, fundada y sostenida por católicos, y que lleva una vida muy próspera y pujante. ¿Qué ha hecho usted, qué han hecho sus amigos de usted en Roquetas? Alborotar, chillar,... y nada más.

Hemos de consignar también que en Bitem, además de la Cooperativa fundada por un sacerdote, funciona otra, que hace pocos días estrenó una hermosísima bandera con la bendita imagen de la Virgen de la Oliva.

¿Qué ha hecho usted en Bitem? Ha aprovechado una desgracia de familia para levantar la bandera del desorden, y con el entierro civil del cadáver de una mujer católica, dar ocasión á que los tribunales instruyan una causa criminal.

Esas son sus obras.

Imp. Acción Social Católica, á cargo de Biernes

EL RADICAL

SEMANARIO POPULAR

Redacción y administración:

PLAZA O'CALLAGHAN, 5

á precios convencionales

IMPRENTA

TORTOSA

Plaza de O'Callaghan, 5 (frente al ex-hospital)

En este establecimiento, que cuenta con numeroso personal, así como con abundancia de material, se imprimen
esta clase de trabajos, por delicados que sean, á precios económicos.

J. FERRER MEDICO Especialista en enferme-
dades de mujeres y niños

Consulta de 10 á 1 y de 4 á 6

PARTOS

Plaza Catedral, núm: 2, principal